

การแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำในสังคมไทยผ่านนโยบายสาธารณะ* ADDRESSING INEQUALITY IN THAI SOCIETY THROUGH PUBLIC POLICY

กฤตพงศ์ ปานผา

Kritpong Panpha

นักวิชาการอิสระ

Independent Scholar

Corresponding Author E-mail: khurkhamlangkhur@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. วิเคราะห์สถานการณ์ความเหลื่อมล้ำในสังคมไทย และสาเหตุเชิงโครงสร้าง 2. ประเมินนโยบายสาธารณะที่เกี่ยวข้องกับการลดความเหลื่อมล้ำในช่วงที่ผ่านมา และ 3. นำเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำอย่างบูรณาการ และยั่งยืน ผลการศึกษาพบว่า แม้ประเทศไทยจะมีการเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง แต่ความเหลื่อมล้ำยังคงอยู่ในระดับสูงทั้งด้านรายได้ ความมั่งคั่ง และโอกาสในการเข้าถึงบริการพื้นฐาน ปัญหาดังกล่าวมีสาเหตุสำคัญจากปัจจัยเชิงโครงสร้าง 5 ประการ ได้แก่ 1. โครงสร้างเศรษฐกิจที่เอื้อประโยชน์ต่อเจ้าของทุนมากกว่าแรงงาน 2. การบริหารภาครัฐที่รวมศูนย์อำนาจ 3. ปัญหากรรมสิทธิ์ที่ดิน 4. กระบวนการยุติธรรมที่เข้าถึงยาก และ 5. การบริหารราชการที่ขาดประสิทธิภาพและความโปร่งใส บทความนี้แนะนำแนวทางการแก้ไขปัญหาผ่านโมเดล ID MIR ซึ่งเป็นการพัฒนาแบบบูรณาการใน 5 ด้าน ได้แก่ การปรับโครงสร้างนโยบายและสถาบัน การพัฒนาทุนมนุษย์และสังคม การขับเคลื่อนนวัตกรรมและเพิ่มการเข้าถึงเทคโนโลยี การสร้างเครือข่ายความร่วมมือและการวางระบบติดตามประเมินผล โดยเน้นการดำเนินนโยบายแบบคู่ขนานระหว่างการจัดสวัสดิการแบบมุ่งเป้าสำหรับกลุ่มเปราะบางและการเพิ่มโอกาสทางเศรษฐกิจ พร้อมพัฒนาระบบฐานข้อมูลที่แม่นยำเพื่อการออกแบบนโยบายที่มีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: ความเหลื่อมล้ำ; นโยบายสาธารณะ; โมเดล ID MIR; การพัฒนาแบบบูรณาการ

Abstract

This article aims: 1. To analyze the inequality situation in Thai society and its structural causes, 2. To evaluate public policies related to reducing inequality in recent years, and 3. To propose integrated and sustainable

approaches to address inequality. The study was found that despite Thailand's continuous economic growth, inequality remains high in terms of income, wealth, and access to basic services. These problems stemmed from five key structural factors: 1. economic structures that favored capital owners over labor, 2. centralized government administration, 3. land rights issues, 4. limited access to the justice system, and 5. inefficient and non-transparent public administration. The article presented solutions through the IDMIR model, an integrated development approach operating simultaneously in five areas: Institutional and Policy Restructuring, Development of Human and Social Capital, Mobilization of Innovation and Technology Access, Integration of Collaborative Networks, and Robust Monitoring and Evaluation Systems. The approach emphasized implementing parallel policies combining targeted welfare for vulnerable groups with increased economic opportunities, while developing accurate database systems for effective policy design. The study contributed to scholarship by proposing an integrated systems approach to policy development that could sustainably address inequality through multidimensional interventions adapted to Thailand's specific socioeconomic context.

Keywords: Inequality; Public Policy; IDMIR Model; Integrated Development

บทนำ

ความเหลื่อมล้ำเป็นปัญหาสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยอย่างต่อเนื่อง แม้ว่าในช่วงหลายทศวรรษที่ผ่านมา ประเทศไทยจะมีการขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างมาก แต่ความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ การศึกษา และโอกาสกลับยังคงอยู่ในระดับสูง ความเหลื่อมล้ำในสังคมไทยปรากฏชัดในหลายมิติ ทั้งด้านรายได้ การเข้าถึงบริการสาธารณะ โอกาสทางการศึกษา และความเท่าเทียมทางสังคม ซึ่งส่งผลให้เกิดปัญหาสังคมอื่น ๆ ตามมา เช่น ความยากจน การขาดแคลนโอกาสทางการศึกษา และความไม่มั่นคงทางเศรษฐกิจ ดังที่ พสุวัต จันทรโกมูท (2024) อธิบายว่าความไม่เท่าเทียมในการเข้าถึงทรัพยากร โอกาส และบริการสาธารณะทำให้เกิดช่องว่างระหว่างกลุ่มประชากร ซึ่งอาจนำไปสู่ความขัดแย้งและการแบ่งแยกในสังคม สอดคล้องกับของชูชิต ชายทวีป และคณะ (2567) ที่ชี้ให้เห็นว่า การจัดการปัญหาความเหลื่อมล้ำต้องอาศัยการทำงานเชิงระบบและองค์รวม สามารถดำเนินการผ่านโมเดล IDMIR ซึ่งประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ

สำคัญ ได้แก่ การปฏิรูปโครงสร้างนโยบายและสถาบัน มุ่งปรับปรุงกฎหมาย นโยบายและกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น การยกระดับศักยภาพทุนมนุษย์และสังคม เน้นปฏิรูปการศึกษาและพัฒนาทักษะแรงงาน การขับเคลื่อนนวัตกรรมและเพิ่มการเข้าถึงเทคโนโลยี สร้างโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลและนวัตกรรมทางสังคมที่ตอบโจทย์กลุ่มผู้มีรายได้น้อย การเสริมสร้างเครือข่ายความร่วมมือ บูรณาการระหว่างภาครัฐ เอกชน และประชาสังคม และการวางระบบติดตามประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ พัฒนาตัวชี้วัดที่ครอบคลุมมิติความเหลื่อมล้ำที่หลากหลาย ทั้งนี้ การนำโมเดลดังกล่าวมาประยุกต์ใช้จำเป็นต้องคำนึงถึงบริบทเฉพาะของแต่ละพื้นที่ เนื่องจากความแตกต่างทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมทำให้แต่ละพื้นที่ต้องวิเคราะห์สถานการณ์ความเหลื่อมล้ำและออกแบบแนวทางแก้ไขที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและทรัพยากรที่มีอยู่ การดำเนินการภายใต้กรอบโมเดลนี้จะช่วยสร้างระบบนิเวศทางสังคมที่เอื้อต่อการลดความเหลื่อมล้ำ เปิดโอกาสให้ทุกคนเข้าถึงทรัพยากรและพัฒนาศักยภาพได้อย่างเต็มที่ นำไปสู่สังคมที่เป็นธรรมและยั่งยืนในระยะยาว

นโยบายสาธารณะจึงถือเป็นเครื่องมือสำคัญของรัฐในการจัดสรรทรัพยากรและโอกาสเพื่อลดช่องว่างทางสังคม ดังที่ สมชัย จิตสุชน (2558) ได้เสนอว่า นโยบายที่มีเป้าหมายชัดเจนในการลดความเหลื่อมล้ำสามารถสร้างผลกระทบเชิงบวกที่ยั่งยืนได้ หากมีการออกแบบและดำเนินการอย่างเป็นระบบ อย่างไรก็ตาม Ladbuakhao (2022) ชี้ให้เห็นว่านโยบายในปัจจุบันยังมีข้อจำกัด เช่น การกระจายงบประมาณที่ไม่ทั่วถึงและการกำหนดมาตรการที่ไม่ครอบคลุมความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งสอดคล้องกับวัชรพล ว่องนิยมเกษตร (2557) การวางกรอบนโยบายเพื่อพัฒนาประเทศให้สามารถลดช่องว่างความเหลื่อมล้ำในสังคมนั้น จำเป็นต้องทำความเข้าใจอย่างลึกซึ้งเกี่ยวกับรูปแบบความเหลื่อมล้ำเชิงพื้นที่ที่ปรากฏอยู่ รวมถึงปัจจัยหลักที่มีอิทธิพลต่อความไม่เท่าเทียม ทั้งนี้ เพื่อนำไปสู่การกำหนดข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่ตรงจุด มีประสิทธิภาพและสามารถขับเคลื่อนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงบวกในสังคมได้อย่างเป็นรูปธรรม

ความเหลื่อมล้ำในสังคมไทยเป็นปัญหาเชิงโครงสร้างที่ฝังรากลึกและส่งผลกระทบในหลายมิติ ทั้งด้านรายได้ การศึกษา และการเข้าถึงบริการสาธารณะ แม้ประเทศไทยจะพัฒนาทางเศรษฐกิจอย่างมาก แต่การกระจายทรัพยากรและโอกาสยังไม่เท่าเทียม ก่อให้เกิดช่องว่างระหว่างกลุ่มประชากรที่กว้างขึ้น การแก้ไขปัญหาจำเป็นต้องอาศัยการบูรณาการจากทุกภาคส่วนผ่านการปฏิรูปโครงสร้างนโยบายและสถาบัน การยกระดับศักยภาพทุนมนุษย์ การส่งเสริมนวัตกรรมทางสังคม และการสร้างระบบสวัสดิการที่ครอบคลุม โดยเฉพาะการให้ความสำคัญกับกลุ่มเปราะบางที่มักถูกละเลยในกระบวนการพัฒนา ทั้งนี้ การกำหนดนโยบายต้องมีเป้าหมายชัดเจน ตรงจุด และคำนึงถึงบริบทเฉพาะของพื้นที่ เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงเชิงบวกที่ยั่งยืนและนำไปสู่สังคมที่เป็นธรรมมากขึ้น

แนวคิดเกี่ยวกับความเหลื่อมล้ำและนโยบายสาธารณะ

ความไม่เป็นธรรมในระบบนโยบายสาธารณะไทยเป็นประเด็นที่มีนักวิชาการหลายท่านศึกษาไว้อย่างน่าสนใจ โดยอรรถกฤต ปัจฉิมพันธ์ (2558) ได้วิเคราะห์ว่าความล้มเหลวของนโยบายสาธารณะในไทยมีสาเหตุจากระบบสถาบันที่อ่อนแอและขาดหลักนิติธรรม การรัฐประหารบ่อยครั้งและการปฏิรูปในภาวะการเมืองผิดปกติได้สร้างโครงสร้างอำนาจที่เอื้อต่อการจัดสรรทรัพยากรอย่างไม่เป็นธรรม ระบบอุปถัมภ์ทางการเมืองส่งผลให้เกิดการกีดกันผู้เล่นทางการเมืองบางกลุ่มและเพิ่มความขัดแย้ง การแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำจำเป็นต้องปฏิรูประบบสถาบันให้สนับสนุนการแข่งขันเศรษฐกิจที่เป็นธรรมและการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างแท้จริง ในขณะที่ชลนภา อนุกุล และศยามล เจริญรัตน์ (2565) ได้ชี้ให้เห็นถึงนโยบายแรงงานข้ามชาติของไทยที่มุ่งเน้นการกีดกันความเป็นพลเมืองด้วยเหตุผลด้านความมั่นคง ผ่านมาตรการวีซ่าระยะสั้นและการไม่เปิดช่องทางเปลี่ยนสัญชาติ ทำให้สถานการณ์เข้าเมืองกลายเป็นเงื่อนไขสำคัญในการเข้าถึงสวัสดิการและสิทธิต่าง ๆ ชุมชนนโยบายหลักยังคงให้น้ำหนักกับการตรวจคนเข้าเมืองมากกว่าการบูรณาการแรงงานเข้าสู่ตลาดงาน ในขณะที่นโยบายสุขภาพพยายามครอบคลุมแรงงานทุกกลุ่มบนฐานสิทธิมนุษยชน แต่นโยบายแรงงานและประกันสังคมยังคงคุ้มครองเฉพาะแรงงานที่เข้าเมืองถูกกฎหมาย โดยละเลยความแตกต่างด้านภาษาและวัฒนธรรมที่เป็นอุปสรรคสำคัญของแรงงานข้ามชาติ สอดคล้องกับที่สมชัย จิตสุชน (2558) จากทีดีอาร์ไอได้เน้นความแตกต่างระหว่าง Rules by Law (การบังคับใช้กฎหมายอย่างเท่าเทียม) กับ Rules of Law ซึ่งว่าความเหลื่อมล้ำสูงในสังคมไทยบั่นทอนการมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิภาพในนโยบายสาธารณะ ยกตัวอย่างกรณีการคัดค้านภาษีมูลค่าเพิ่มที่มักขาดการพิจารณาอย่างรอบด้าน ทั้งแง่การจัดเก็บและการจัดสรรงบประมาณ ซึ่งทำให้เสียโอกาสในการสร้างนโยบายที่เป็นประโยชน์ต่อคนจนอย่างแท้จริง

นอกจากนี้ เพ็ญพิชชา มุ่งงาม (2566) ได้อธิบายเพิ่มเติมว่า ความเหลื่อมล้ำในไทยมีรากฐานเชิงประวัติศาสตร์และโครงสร้างที่ผูกโยงระหว่างรัฐ ทุนผูกขาด และวัฒนธรรมที่ทำให้ปัญหาถูกมองเป็นเรื่องของปัจเจกบุคคลแทนที่จะเป็นปัญหาเชิงระบบ การแก้ไขอย่างมีประสิทธิภาพต้องอาศัยการเข้าถึงข้อมูล การทลายทุนผูกขาด และนโยบายที่แตะปัญหาเชิงโครงสร้างอย่างแท้จริง โดยเฉพาะการสร้างระบบที่เพิ่มโอกาส ลดการเอาเปรียบ และเสริมศักยภาพผู้เสียเปรียบในสังคม ในด้านการเงินระดับฐานราก (สุชานุช พันธนิยะ, 2562) ได้ชี้ให้เห็นว่า ปัญหาการเข้าถึงบริการทางการเงินระดับฐานรากในไทยมีสาเหตุจากการขาดความรู้ในการบริหารกองทุน การขาดมาตรฐานและความมั่นคงทางการเงิน การขาดผู้กำกับดูแลที่มีประสิทธิภาพ และการขาดการเชื่อมโยงเป็นเครือข่าย แนวทางแก้ไขที่สำคัญ คือ การผลักดันพระราชบัญญัติการเงินระดับฐานราก จัดตั้งคณะกรรมการพัฒนา

ระบบการเงินฐานราก และปรับเปลี่ยนแนวคิดจากการกักตุนเป็นการส่งเสริมการออม ซึ่งจะช่วยให้เป็น ภาษีช่วยนิรภัยทางสังคม และเรียกคืนศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ให้แก่ผู้มีรายได้น้อย เว็บไซต์ (ประชาไท, 2566) ได้รายงานความเห็นของนักเศรษฐศาสตร์ที่เสนอว่านโยบาย สาธารณะที่มุ่งลดความเหลื่อมล้ำจะช่วยลดการแบ่งขั้วทางการเมืองและสร้างประชาธิปไตย ที่ยั่งยืนมากกว่านโยบายประชานิยมที่เสี่ยงต่อวิกฤติการคลัง พรรคการเมืองควรนำเสนอวิธี แก้ปัญหาระยะยาวเช่นการรับมือกับสังคมสูงวัย ผลกระทบจากเทคโนโลยีต่อแรงงาน และ ปัญหาสิ่งแวดล้อม แทนที่จะเสนอนโยบายประชานิยมที่ขาดความรับผิดชอบโดยไม่ระบุ แหล่งที่มาของงบประมาณ

สรุปได้ว่า ความเหลื่อมล้ำในสังคมไทยเป็นปัญหาเชิงโครงสร้างที่ฝังรากลึกใน สถาบันทางการเมืองและเศรษฐกิจ โดยมีปัจจัยเร่งจากความไร้เสถียรภาพทางการเมืองและ วัฒนธรรมอุปถัมภ์ งานวิจัยชี้ให้เห็นว่าการสร้างนโยบายสาธารณะที่มีประสิทธิภาพ จำเป็นต้องปฏิรูประบบสถาบัน เพิ่มการมีส่วนร่วมทางการเมือง และแก้ไขกลไกที่เอื้อ ต่อการกระจุกตัวของอำนาจและทรัพยากร นโยบายแรงงานและการเงินฐานรากยังขาด การบูรณาการที่คำนึงถึงสิทธิมนุษยชนและความเป็นธรรมทางสังคม นักวิชาการส่วนใหญ่ เห็นพ้องว่านโยบายระยะยาวที่มุ่งลดความเหลื่อมล้ำจะยั่งยืนกว่านโยบายประชานิยมระยะ สั้น ซึ่งหากปราศจากการระบุแหล่งงบประมาณที่ชัดเจน อาจนำไปสู่วิกฤติการคลังและบั่น ทอนเสถียรภาพประชาธิปไตยในระยะยาว

สถานการณ์ปัจจุบันของความเหลื่อมล้ำในไทย

จากความเหลื่อมล้ำด้านการศึกษาถึงความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ ประเทศไทย กำลังเผชิญกับความท้าทายที่หลากหลาย ดังที่ (กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา, 2568) ได้รายงานว่า ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของไทยกำลังเผชิญความท้าทาย เชิงระบบที่ซับซ้อน ท่ามกลางการเข้าสู่สังคมสูงวัยและอัตราการเกิดที่ลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยในปี 2567 มีนักเรียนยากจนพิเศษถึง 1.3 ล้านคน ซึ่งมากที่สุดในรอบ 3 ปี มีรายได้ เฉลี่ยเพียงวันละ 37 บาท และที่น่าเป็นห่วงคือกว่า 1 ใน 3 ไม่ได้อาศัยอยู่กับพ่อแม่ นอกจากนี้ยังพบว่า 60% ของผู้ปกครองจบการศึกษาเพียงระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่า ทำให้วงจรความยากจนยังคงถูกส่งต่อจากรุ่นสู่รุ่น ในด้านความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2567) รายงานว่า สถานการณ์ ความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ของไทยมีแนวโน้มดีขึ้น โดยค่าสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาค ลดลงจาก 0.430 (2564) เหลือ 0.417 (2566) ซึ่งสอดคล้องกับการฟื้นตัวทางเศรษฐกิจ หลังโควิด-19 แต่ความเหลื่อมล้ำยังคงปรากฏชัดในหลายมิติ โดยเฉพาะการถือครอง ทรัพย์สินทางการเงินที่กลุ่มรายได้สูงถือครองถึง 49.87% ในขณะที่กลุ่มรายได้ต่ำถือครอง

เพียง 10.35% เท่านั้น แสดงให้เห็นถึงช่องว่างด้านความมั่งคั่งที่ยังคงมีอยู่มาก แม้ว่าตัวเลขด้านรายได้จะดีขึ้น

การมองในระดับนานาชาติ ไทยพีบีเอส (2565) ได้นำเสนอข้อมูลที่น่าสนใจว่า ประเทศไทยเคยติดอันดับ 4 ของประเทศที่มีความเหลื่อมล้ำด้านความมั่งคั่งมากที่สุดในโลก จากข้อมูล Gini Wealth Index ของ Credit Suisse ในปี 2018 ด้วยค่าดัชนีสูงถึง 90.2% แม้ว่าล่าสุดในปี 2021 สถานการณ์จะดีขึ้นอย่างก้าวกระโดด โดยดัชนีลดลงเหลือ 77.1% และขยับมาอยู่อันดับ 97 กลายเป็นอันดับ 3 ของประเทศที่มีความเหลื่อมล้ำน้อยสุดในอาเซียน แต่นักวิชาการได้ตั้งข้อสังเกตสำคัญว่า การปรับตัวดีขึ้นนี้อาจไม่ได้เกิดจากการกระจายความมั่งคั่งที่ดีขึ้น แต่เป็นผลจากความมั่งคั่งของคนรวยที่ลดลงในช่วงโควิด-19 จากการลดลงของมูลค่าหุ้นและอสังหาริมทรัพย์ มากกว่าที่ความมั่งคั่งของคนจนจะเพิ่มขึ้นอย่างแท้จริง

สรุปได้ว่า ความเหลื่อมล้ำในไทยยังคงเป็นปัญหาโครงสร้างแม้มีแนวโน้มดีขึ้น โดยเฉพาะด้านการศึกษาที่มีนักเรียนยากจนพิเศษถึง 1.3 ล้านคน ซึ่งมีรายได้เฉลี่ยเพียงวันละ 37 บาท การกระจายรายได้ดีขึ้นหลังโควิด-19 แต่ยังมีช่องว่างด้านความมั่งคั่งสูง โดยกลุ่มรายได้สูงถือครองทรัพย์สินทางการเงินถึง 49.87% ขณะที่กลุ่มรายได้น้อยถือครองเพียง 10.35% แม้ไทยจะมีอันดับความเหลื่อมล้ำในเวทีโลกดีขึ้น แต่นักวิชาการเห็นว่า เป็นผลจากความมั่งคั่งของคนรวยที่ลดลงในช่วงวิกฤต มากกว่าที่คนจนจะมีฐานะดีขึ้น การแก้ปัญหาต้องทำทั้งการปรับโครงสร้างอำนาจควบคู่กับการสร้างโอกาสผ่านการพัฒนาทักษะและระบบสวัสดิการที่เหมาะสม

สาเหตุความเหลื่อมล้ำ

ความเหลื่อมล้ำในสังคมไทยเป็นปัญหาที่สั่งสมมาอย่างยาวนานและมีความซับซ้อน โดยมีรากฐานมาจากปัจจัยหลายประการที่เชื่อมโยงกัน นักวิชาการหลายท่านได้ศึกษาและวิเคราะห์สาเหตุของปัญหานี้จากหลากหลายมุมมอง (พัชรี สายบุญเย็น, 2564) ได้จำแนกความเหลื่อมล้ำในประเทศไทยออกเป็นสามรูปแบบหลัก คือ ด้านความมั่งคั่งและรายได้ ด้านการกระจายโอกาส และด้านอำนาจ ซึ่งเกิดจากระบบการสร้างความเหลื่อมล้ำทั้งทางตรงผ่านโครงสร้างภาครัฐที่มีนโยบายพัฒนาที่ไม่สมดุล และทางอ้อมผ่านกลไกทุนและตลาดที่ให้สิทธิพิเศษแก่นักลงทุนบางกลุ่ม เธอได้เสนอแนวทางการแก้ปัญหาที่ยั่งยืน โดยมุ่งเน้นที่การเพิ่มรายได้ครัวเรือนควบคู่กับการปฏิรูปการจัดเก็บภาษีและเงินโอน พร้อมทั้งดำเนินการใน 3 ด้านหลัก คือ การเสริมสร้างความแข็งแกร่งพื้นฐานให้ครัวเรือน การสร้างโอกาสในการหารายได้ และการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดสรรรายได้ มุมมองด้านสังคมวิทยาจาก (อำนาจ มงคลสืบสกุล, 2563) ได้ขยายความเข้าใจเกี่ยวกับรากเหง้าของ

ความเหลื่อมล้ำให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น โดยอธิบายว่าปัญหานี้ไม่ได้เกิดจากปัจจัยทางเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว แต่เกิดจากหลายมิติที่ทับซ้อนกัน ทั้งการกำเนิดชาติพันธุ์ สีผิว เพศสภาพ ถิ่นที่อยู่ ช่วงวัย โอกาสทางสังคม และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ส่งผลให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจที่ทวีความรุนแรงขึ้นเมื่อมีปัจจัยหลายประการมาบรรจบกันในปัจจุบัน เราเห็นความเหลื่อมล้ำนี้ปรากฏชัดเจนในหลายด้าน เช่น การศึกษาที่เด็กจากครอบครัวฐานะดีได้เรียนในสถาบันชั้นนำ ขณะที่เด็กยากจนแทบไร้โอกาสเข้าถึงการศึกษาคคุณภาพสูง รวมถึงความเหลื่อมล้ำด้านสาธารณสุขและสวัสดิการสังคมที่ยังคงเป็นความท้าทายสำคัญของไทย

การศึกษาในบริบทระดับโลกโดยภัทรารุช ภาหยา (2565) ได้นำเสนอข้อมูลจาก World Inequality Report 2022 ที่สะท้อนให้เห็นว่าความเหลื่อมล้ำเป็นปัญหาระดับโลก โดยกลุ่มที่รวยที่สุด 10% ของโลกครอบครอง 52% ของรายได้ทั้งหมด และ 76% ของทรัพย์สินทั้งหมด ในขณะที่กลุ่มที่จนที่สุด 50% ครอบครองเพียง 8.5% ของรายได้ และ 2% ของทรัพย์สิน นอกจากนี้ ความเหลื่อมล้ำยังขยายไปสู่มิติอื่น ๆ ทั้งระหว่างภูมิภาค ระหว่างเพศ และในการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ สำหรับประเทศไทย แม้จะพัฒนาการที่ดีขึ้นในการลดความเหลื่อมล้ำทางรายได้ แต่ความเหลื่อมล้ำด้านทรัพย์สินยังคงสูงและลดลงเพียงเล็กน้อย รายงานนี้ชี้ให้เห็นว่าความเหลื่อมล้ำไม่ใช่สิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ แต่เป็นผลมาจากนโยบายทางการเมืองและเศรษฐกิจ การวิเคราะห์สาเหตุเชิงโครงสร้างอย่างละเอียดโดยพสุดี จันทร์โกมุท (2567) ได้ชี้ให้เห็นถึงปัจจัยสำคัญ 5 ประการที่เป็นรากเหง้าของปัญหาความเหลื่อมล้ำในสังคมไทย ประกอบด้วย โครงสร้างเศรษฐกิจที่เอื้อประโยชน์ต่อเจ้าของทุนมากกว่าแรงงาน โดยสัดส่วนรายได้ที่เป็นค่าตอบแทนแรงงานมีเพียงร้อยละ 37.4 ของ GDP ขณะที่ผลตอบแทนของทุนสูงถึงร้อยละ 59.7 ประการที่สอง คือการบริหารจัดการภาครัฐที่รวมศูนย์อำนาจและกระจุกตัวของบริการพื้นฐานอยู่ในเขตเมืองใหญ่ ประการที่สาม คือปัญหาระบบกรรมสิทธิ์และการจัดการที่ดินที่ขาดเอกภาพและมีความขัดแย้งสูง ประการที่สี่ คือกระบวนการยุติธรรมที่ซับซ้อนและเข้าถึงยากสำหรับผู้มีรายได้น้อย และประการสุดท้าย คือการบริหารราชการที่ขาดประสิทธิภาพและความโปร่งใสซึ่งทำให้นโยบายและบริการสาธารณะไม่สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการความช่วยเหลืออย่างแท้จริง

สรุปได้ว่า ความเหลื่อมล้ำในไทยมีรากฐานจากหลายปัจจัยทั้งเชิงโครงสร้างเศรษฐกิจที่เอื้อต่อทุนมากกว่าแรงงาน การบริหารรัฐที่รวมศูนย์ ปัญหากรรมสิทธิ์ที่ดินและกระบวนการยุติธรรมที่เข้าถึงยาก ปรากฏใน 3 รูปแบบหลักคือด้านความมั่งคั่งการกระจายโอกาส และอำนาจ โดยเกิดจากนโยบายพัฒนาที่ไม่สมดุลและกลไกตลาดที่ไร้สิทธิพิเศษแก่นักลงทุนบางกลุ่ม ทั้งนี้ความเหลื่อมล้ำไม่ได้เกิดจากเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียวแต่ทับซ้อน

กับมิติของชาติพันธุ์ เพศสภาพ และถิ่นที่อยู่ ส่งผลให้เกิดการกระจุกตัวของความมั่งคั่งและรายได้อย่างรุนแรง แม้ในระดับโลกประเทศไทยจะมีแนวโน้มดีขึ้น แต่ความเหลื่อมล้ำด้านทรัพย์สินยังอยู่ในระดับสูง การแก้ปัญหาต้องเน้นการกระจายทรัพย์สินผ่านระบบภาษีและการสร้างโอกาสในการหารายได้ควบคู่กับการปฏิรูประบบสวัสดิการสังคม

แนวทางการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำผ่านนโยบายสาธารณะ

การแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำในประเทศไทยจำเป็นต้องอาศัยแนวทางเชิงระบบที่หลากหลายและบูรณาการ ดังที่ ธนาकरเกียรตินาคินภัทร (2564) ได้นำเสนอกลไกสำคัญ 5 ประการที่ต้องขับเคลื่อนไปพร้อมกัน ประการแรกคือการสร้างเศรษฐกิจที่เอื้อต่อการแข่งขันอย่างเสรีและเป็นธรรม โดยมุ่งเปิดโอกาสให้ทุกคนแข่งขันบนพื้นฐานที่เท่าเทียมกันผ่านการจัดการผูกขาดทางธุรกิจและลดอุปสรรคสำหรับผู้ประกอบการรายย่อย ประการที่สอง คือ การปรับระบบภาษีให้มีความก้าวหน้า ทั้งภาษีเงินได้ ทรัพย์สิน และมรดกเพื่อกระจายรายได้และความมั่งคั่ง ควบคู่กับการลดภาระภาษีสำหรับผู้มีรายได้น้อย ประการที่สาม คือ การจัดสวัสดิการที่ครอบคลุมและเข้าถึงได้ ทั้งด้านการศึกษาและสุขภาพที่มีคุณภาพเท่าเทียม ประการที่สี่คือการบังคับใช้กฎหมายอย่างเสมอภาคและมีประสิทธิภาพ และประการสุดท้ายคือการกระจายอำนาจทางการเมืองและการคลังสู่ท้องถิ่น เพื่อลดความเหลื่อมล้ำระหว่างพื้นที่ แนวคิดดังกล่าวได้รับการพัฒนาต่อยอดอย่างเป็นระบบโดยชูชีพชายทวีป และคณะ (2567) ที่นำเสนอ โมเดลการพัฒนาแบบบูรณาการเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ หรือ ID MIR ซึ่งเป็นกรอบแนวคิดที่ผสมองค์ประกอบสำคัญ 5 ด้านเข้าด้วยกันอย่างมีพลวัต โดยแบ่งเป็นการปรับโครงสร้างนโยบายและสถาบันผ่านการปฏิรูประบบภาษีและกลไกการกระจายงบประมาณ การพัฒนาทุนมนุษย์และสังคมด้วยการส่งเสริมระบบการศึกษาที่มีคุณภาพเท่าเทียมและพัฒนาทักษะแรงงานให้ทันสมัย การส่งเสริมนวัตกรรมและการเข้าถึงเทคโนโลยีที่ตอบโจทย์ความต้องการของกลุ่มผู้มีรายได้น้อย การสร้างความเชื่อมโยงและความร่วมมือระหว่างทุกภาคส่วน และการติดตามประเมินผลอย่างเป็นระบบที่ครอบคลุมทุกมิติของความเหลื่อมล้ำ โมเดลนี้มีจุดเด่นที่การบูรณาการเชิงระบบความยืดหยุ่นตามบริบท การมุ่งเน้นความยั่งยืน แนวทางแบบมีส่วนร่วม และการใช้ข้อมูลเป็นฐานในการพัฒนานโยบาย

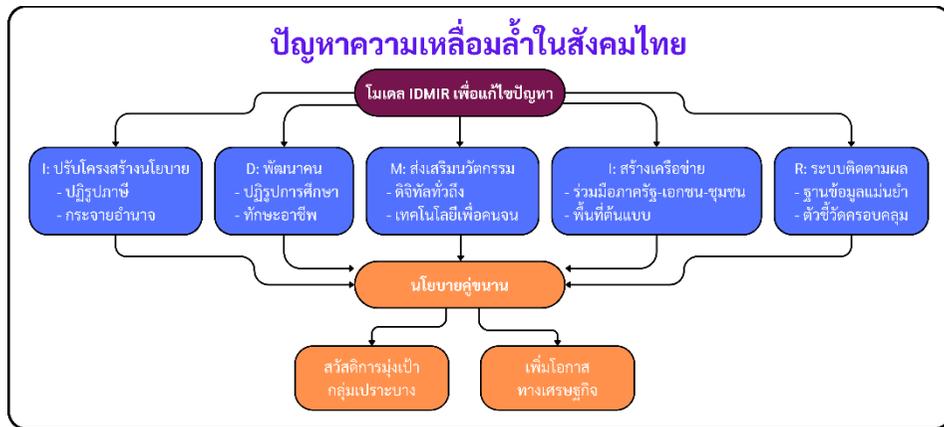
ในส่วนของการจัดสรรสวัสดิการเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ เอกชัย เรืองรัตน์ (2560) ได้เสนอหลักการที่น่าสนใจโดยแบ่งเป็น 2 รูปแบบ ที่ต้องดำเนินการควบคู่กัน รูปแบบแรกคือนโยบายการจัดสรรสวัสดิการเพื่อประชาชนที่มุ่งเป้าไปยังกลุ่มเฉพาะ เช่น ผู้สูงอายุ ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ และครอบครัวที่ประสบปัญหา เพื่อบรรเทาความเหลื่อมล้ำในเชิงผลลัพธ์ของการพัฒนาเศรษฐกิจ ผ่านโครงการต่าง ๆ เช่น เบี้ยยังชีพ การจัดสรรที่ดินทำกิน

และเงินอุดหนุนสำหรับเด็ก ส่วนรูปแบบที่สอง คือ นโยบายการเพิ่มโอกาสทางเศรษฐกิจที่ส่งเสริมการเข้าถึงปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตควบคู่กับการเพิ่มโอกาสทางเศรษฐกิจทั้งด้านการส่งเสริมอาชีพ การลดภาระค่าครองชีพ การศึกษา สุขภาพ และการเข้าถึงแหล่งเงินทุน ซึ่งการดำเนินนโยบายทั้งสองรูปแบบอย่างสอดคล้องเป็นระบบจะช่วยแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน มุมมองทางวิชาการที่น่าสนใจอีกแนวทางหนึ่งมาจากพิรญาณ์ ธรณภาพ (2564) ที่ได้วิเคราะห์ความเหลื่อมล้ำโดยแบ่งเป็น 3 มิติตามแนวคิดของ UNESCAP ได้แก่ มิติด้านผลลัพธ์ที่วัดจากข้อมูลทางเศรษฐกิจของครัวเรือนในด้านรายได้ รายจ่าย และความมั่งคั่ง มิติด้านโอกาสที่พิจารณาจากความสามารถในการเข้าถึงสิทธิและบริการขั้นพื้นฐาน และมิติด้านผลกระทบที่ดูจากผลของปัจจัยภายนอกที่ส่งผลกระทบต่อครัวเรือนแต่ละกลุ่มแตกต่างกัน ทั้งนี้ ได้เสนอแนวทางลดความเหลื่อมล้ำสำหรับประเทศไทย 3 ประการหลัก ได้แก่ การเสริมสร้างความแข็งแกร่งพื้นฐานให้ครัวเรือนผ่านการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและการศึกษาที่มีคุณภาพ การสร้างโอกาสในการหารายได้และเพิ่มความก้าวหน้าในอาชีพด้วยระบบข้อมูลแรงงานและแพลตฟอร์มหางาน และการเสริมประสิทธิภาพการจัดสรรรายได้ผ่านการปฏิรูปโครงสร้างภาษีเพื่อให้รัฐมีรายได้เพียงพอสำหรับการลงทุนในทุนมนุษย์ ในแง่มุมของการปฏิบัติ ปติมา น้อยกุต (2564) ได้มุ่งเน้นความสำคัญของการปรับปรุงระบบฐานข้อมูลและการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ โดยเสนอให้เริ่มต้นจากการพัฒนาฐานข้อมูลผู้มีรายได้น้อยให้ทันสมัยและแม่นยำ โดยให้หน่วยงานท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการสำรวจและตรวจสอบข้อมูล นอกจากนี้ ควรปรับเปลี่ยนจากการให้เงินช่วยเหลือโดยตรงซึ่งอาจไม่ยั่งยืน มาเป็นมาตรการเฉพาะกลุ่มที่ตอบโจทย์ความต้องการที่แตกต่างกัน ไม่ว่าจะเป็นเกษตรกร ผู้สูงอายุ หรือแรงงาน โดยบูรณาการความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ทั้งสถาบันการศึกษาในการพัฒนาทักษะอาชีพ ภาคเอกชนในการสร้างโอกาสการจ้างงาน และสถาบันการเงินในการเพิ่มการเข้าถึงแหล่งเงินทุน ทั้งนี้ และเน้นย้ำถึงความสำคัญของการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง การกำหนดตัวชี้วัดที่ชัดเจน และการยึดหลักจริยธรรมในกระบวนการนโยบายสาธารณะเพื่อการแก้ไขปัญหาคความเหลื่อมล้ำเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์แก่ประชาชนอย่างแท้จริง

สรุปได้ว่าการแก้ไขความเหลื่อมล้ำในไทยต้องดำเนินการใน 5 ด้านพร้อมกัน ได้แก่ การสร้างเศรษฐกิจที่แข่งขันเป็นธรรม การปรับระบบภาษีให้ก้าวหน้า การจัดสวัสดิการที่ครอบคลุม การบังคับใช้กฎหมายอย่างเสมอภาค และการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น โมเดล ID MIR นำเสนอแนวทางบูรณาการที่ผสมผสานการปรับโครงสร้างนโยบาย พัฒนาทุนมนุษย์ ส่งเสริมนวัตกรรม และสร้างความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ควรจัดสวัสดิการแบบมุ่งเป้าสำหรับกลุ่มเปราะบางควบคู่กับการเพิ่มโอกาสทางเศรษฐกิจผ่านการเข้าถึงการศึกษา สุขภาพ และแหล่งเงินทุน โดยพัฒนาฐานข้อมูลให้แม่นยำและปรับการช่วยเหลือจากการให้

เงินโดยตรงเป็นมาตรการเฉพาะกลุ่มตามความต้องการที่แตกต่างกัน ทั้งนี้ต้องมีการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่องและยึดหลักจริยธรรมในกระบวนการนโยบายสาธารณะ

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 โมเดล IDMIR เพื่อแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำในสังคมไทย

โมเดล IDMIR เป็นแนวทางแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำในสังคมไทยแบบครบวงจรทำงานพร้อมกัน 5 ด้าน คือ (I) ปรับโครงสร้างนโยบายผ่านการปฏิรูปภาษีและกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น (D) พัฒนาศักยภาพคนด้วยการปฏิรูปการศึกษาและเพิ่มทักษะอาชีพ (M) ส่งเสริมนวัตกรรมและเทคโนโลยีที่คนทุกกลุ่มเข้าถึงได้ (I) สร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชน และชุมชนท้องถิ่น และ (R) พัฒนาระบบติดตามผลที่มีฐานข้อมูลแม่นยำและตัวชี้วัดครอบคลุม

การนำโมเดลนี้ไปใช้ต้องทำนโยบายคู่ขนานสองแบบควบคู่กัน คือ จัดสวัสดิการแบบมุ่งเป้าสำหรับกลุ่มเปราะบาง (เช่น ผู้สูงอายุ คนพิการ เด็กยากจน) และเพิ่มโอกาสทางเศรษฐกิจ (ผ่านการสร้างงาน พัฒนาทักษะ และเพิ่มการเข้าถึงเงินทุน) ซึ่งจะช่วยลดความเหลื่อมล้ำทั้งในระยะสั้นและระยะยาวอย่างยั่งยืน

สรุป

ความเหลื่อมล้ำในสังคมไทยเป็นปัญหาเชิงโครงสร้างที่ฝังรากลึกและส่งผลกระทบในหลายมิติ แม้ประเทศไทยจะมีการขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างมาก แต่ช่องว่างของความไม่เท่าเทียมยังคงปรากฏชัดเจน ด้านรายได้พบว่ากลุ่มผู้มีรายได้น้อยมีรายได้เฉลี่ยเพียงวันละ 37 บาท ขณะที่โครงสร้างเศรษฐกิจยังเอื้อประโยชน์ต่อเจ้าของทุนมากกว่าแรงงาน

สะท้อนจากสัดส่วนรายได้แรงงานเพียงร้อยละ 37.4 ของ GDP เทียบกับผลตอบแทนของทุนที่สูงถึงร้อยละ 59.7 ด้านการศึกษาพบว่านักเรียนยากจนพิเศษมีจำนวนถึง 1.3 ล้านคน โดย 60% ของผู้ปกครองจบการศึกษาเพียงระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่า ส่งผลให้วงจรความยากจนถูกส่งต่อจากรุ่นสู่รุ่น ในด้านความมั่งคั่งพบว่ากลุ่มรายได้สูงถือครองทรัพย์สินทางการเงินถึง 49.87% ขณะที่กลุ่มรายได้น้อยถือครองเพียง 10.35% รากเหง้าของปัญหา มาจากโครงสร้างอำนาจและการกระจายทรัพยากรที่ไม่เป็นธรรม ระบบการบริหารจัดการภาครัฐที่รวมศูนย์ ปัญหากรรมสิทธิ์ที่ดิน และกระบวนการยุติธรรมที่ซับซ้อนและเข้าถึงยาก สำหรับคนจน

แนวทางการแก้ไขปัญหาคือความเหลื่อมล้ำต้องอาศัยการทำงานเชิงระบบและองค์รวมใน 5 ด้านพร้อมกัน ได้แก่ การสร้างเศรษฐกิจที่เอื้อต่อการแข่งขันอย่างเป็นธรรม โดยลดการผูกขาดและอุปสรรคสำหรับผู้ประกอบการรายย่อย การปรับระบบภาษีให้มีความก้าวหน้าทั้งภาษีเงินได้ ทรัพย์สิน และมรดก เพื่อกระจายความมั่งคั่ง การพัฒนาระบบสวัสดิการที่ครอบคลุมและเข้าถึงได้ โดยเฉพาะด้านการศึกษาและสุขภาพที่มีคุณภาพเท่าเทียม การบังคับใช้กฎหมายอย่างเสมอภาค และการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น นอกจากนี้ ควรใช้มาตรการเฉพาะกลุ่มที่ตอบโจทย์ความต้องการของแต่ละกลุ่ม ส่งเสริมนวัตกรรมทางสังคมและเทคโนโลยีดิจิทัลที่เอื้อต่อการเข้าถึงของประชาชน โดยเฉพาะกลุ่มเปราะบางที่มักถูกละเลย พัฒนาระบบข้อมูลผู้มีรายได้น้อยให้ทันสมัยและแม่นยำและมีระบบติดตามประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนและสร้างสังคมที่เป็นธรรมมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา. (2568). *สถานการณ์ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาปี 2567 และทิศทางการสำคัญในปี 2568*. สืบค้น 26 มีนาคม 2568, จาก <https://www.eef.or.th/wp-content/uploads/2025/02/Inequality-situation-report.pdf>
- ชลนภา อนุกุล และศยามล เจริญรัตน์. (2565). บทสำรวจทัศนคติที่สังคมไทยต่อแรงงานข้ามชาติผ่านพัฒนาการนโยบายและงานวิชาการด้านสุขภาพแรงงานข้ามชาติ. *Social Justice and Inequality Journal*, 3(2), 38-57.
- ชูจิต ชายทวีป และคณะ. (2567). การแก้ไขปัญหาคือความเหลื่อมล้ำในประเทศกำลังพัฒนา : มุมมองเชิงบูรณาการและแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน. *วารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย*, 4(6), 220-232.

- ไทยพีบีเอส. (2565). *ความจริงของความเหลื่อมล้ำ*. สืบค้น 26 มีนาคม 2568, จาก <https://theactive.thaipbs.or.th/data/inequality-index-truth>
- ธนาคารเกียรตินาคินภัทร. (2564). *เจาะลึกความเหลื่อมล้ำไทย แก้ได้ไหม แก้อย่างไร*. สืบค้น 26 มีนาคม 2568, จาก <https://www.kkpfng.com/th/news/2021042161000>
- ปติมา น้อยกุด. (2564). การวิพากษ์นโยบาย ‘บัตรสวัสดิการแห่งรัฐ’ ภายใต้กรอบของวงจรรายนโยบายสาธารณะ. *วารสารเศรษฐศาสตร์และนโยบายสาธารณะ*, 12(24), 66-85.
- ประชาไท. (2566). *นักเศรษฐศาสตร์ชี้ นโยบายสาธารณะลดความเหลื่อมล้ำ ยังยืนกว่าประชานิยม*. สืบค้น 26 มีนาคม 2568, จาก <https://shorturl.asia/85Cjd>
- พสุวัต จันทรโกมุท. (2567). ความเหลื่อมล้ำของสังคมไทย:สถานการณ์และทางออกเชิงนโยบาย. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 9(6), 1028-1041.
- พัชรี สายบุญเยี่ยม. (2564). นโยบายของภาครัฐกับแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำ. *วารสารมจร. เลย์ปริทัศน์*, 2(1), 151-161.
- พิรญาณ์ รณภาพ. (2564). *ลดความเหลื่อมล้ำ นำไทยสู่การเติบโตอย่างยั่งยืน*. สืบค้น 26 มีนาคม 2568, จาก <https://www.pier.or.th/abridged/2021/06/>
- เพ็ญพิชชา มุ่งงาม. (2566). *โฉมหน้าใหม่ของความเหลื่อมล้ำ: ติโจทย์ความเหลื่อมล้ำไทยในยุคสมัยโลกล้ำ คนล้ำ*. สืบค้น 26 มีนาคม 2568, จาก <https://shorturl.asia/pa51O>
- ภัทรารุธ ภาหา. (2565). *SDG Updates สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญแห่งความเหลื่อมล้ำผ่านรายงาน World Inequality Report 2022*. สืบค้น 26 มีนาคม 2568, จาก <https://shorturl.asia/3boPN>
- วัชรพล ว่องนิยมเกษตร. (2557). *การกำหนดนโยบายการพัฒนาเพื่อลดความเหลื่อมล้ำเชิงพื้นที่ของประเทศไทย*. สืบค้น 25 มีนาคม 2568, จาก <https://shorturl.asia/iUJLJ>
- สมชัย จิตสุชน. (2558). *ความเหลื่อมล้ำในสังคมไทย : แนวโน้ม นโยบายและแนวทางขับเคลื่อนนโยบาย* (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย.
- สมชัย จิตสุชน. (2558). *นโยบายสาธารณะกับความเป็นธรรมในสังคม*. สืบค้น 26 มีนาคม 2568, จาก <https://tdri.or.th/2015/11/20151111/>
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2567). *รายงานการวิเคราะห์สถานการณ์ความยากจนและความเหลื่อมล้ำในประเทศไทย ปี 2566*. กรุงเทพฯ: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

- สุชานุช พันธนียะ. (2562). แนวทางการปฏิรูปนโยบายสาธารณะเพื่อลดความเหลื่อมล้ำในสังคมไทย : กรณีนโยบายระบบการเงินระดับฐานราก (Microfinance). *วารสารสถาบันพระปกเกล้า*, 17(1), 58-74.
- อรรถกฤต ปัจฉิมนันท์. (2558). การออกแบบระบบสถาบันเพื่อการปฏิรูปนโยบายสาธารณะ. *วารสารธรรมศาสตร์*, 34(1), 1-28.
- อำนาจ มงคลสืบสกุล. (2563). ความเหลื่อมล้ำในสังคมไทยกับสิทธิมนุษยชน : ความเปราะบางของสังคมในสถานการณ์ปัจจุบัน. สืบค้น 26 มีนาคม 2568, จาก <http://ucl.or.th/?p=3472>
- เอกชัย เรืองรัตน์. (2560). การแก้ปัญหาความยากจนและความเหลื่อมล้ำอย่างยั่งยืน : กรณีศึกษาโครงการลงทะเบียนเพื่อสวัสดิการแห่งรัฐและมาตรการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้มีบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- Ladbuakhao, P. (2022). Policy responses to inequality in Thailand: Challenges and opportunities. *Journal of Southeast Asian Economies*, 39(2), 112-128.